Τα Χορτάτα

Τριμηνιαία περιοδική έκδοση
του Συλλόγου των Απανταχού Χορτιωτών Λευκάδας

ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗ • **Ιούνιος – Ιούλιος – Αύγουστος 2011** • ***Αριθμός φύλλου 1***

Γραφεία του Συλλόγου: Γερανίου 41, τ.τ. 10431, Αθήνα, τηλ. 6974415725, e-mail: arpiros@otenet.gr
Γραφεία έκδοσης της εφημερίδας: Ήβης Αθανασιάδου 22, Παλαιό Φάληρο, 17562.
Επικοινωνία: τηλ. 210-9844200, 6944416206, e-mail: hecchortis@gmail.com

Περιεχόμενα

1. Το γράμμα της Σύνταξης, σελ. 2

2. Μνήμες καλοκαιριού, σελ. 3

3. *Θυμάμαι … , σελ.3-4*

4. *Γεγονότα και σχόλια, σελ. 4*

5. *Από την ιστορία των Χορτάτων: Δημογραφικά στοιχεία της περιόδου 1760-1836, σελ. 5-6*

6. *Η σελίδα της Χορτιώτισσας, σελ. 7*
▪ *Η Χορτιώτισσα: Ένας ήλιος σκεπασμένος με κεφαλομάντηλο*

7. *Για τους ξενιτεμένους μας της Αλλοδαπής, σελ. 7*

8. *Κοινωνικά*

9. *Ποικίλα, σελ. 8*
▪ *Το νέο Δ. Σ. του Συλλόγου Χορτιωτών Λευκάδος*
▪ *Τα νέα της Ομοσπονδίας των Απανταχού Λευκαδίτικων Συλλόγων*
▪ *Χορτιώτικες αισθήσεις*
▪ *Το πρώτο αυτοκίνητο των Χορτάτων και το πρώτο «ράλλυ»*

Νιώθω για σε πατρίδα μου στα σπλάχνα χαλασμό *(Αρ. Βαλαωρίτης)*

Επόδισ' η ψυχή μας σε τούτονε τον πλάτανο!

Ανέβηκα - φίλος ανήφορων- όλες
τις κορφές που αγναντεύουν τα πέλαγα …

(Άγγελος Σικελιανός, Αλαφροϊσκιωτος - Ο Βαθύς Λόγος)

ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Αγαπητοί συγχωριανοί,

Παίρνουμε απίδρομο[1] απ' το "μεγάλο χωριό"[2], για να βγάλουμε ετούτηνε τη φλάδα, που θα να 'ναι, λάζω[3], το μαγικό στρωσίδι, κάτι σαν αερόπλανο, για να μπαρκάρουμε σ' αυτό απ' όπου κι αν είμαστε, ακόμα κι απ' την Αμερική και την Αυστράλια, και να προσγειωνόμαστε στο Πι και Φι στα Χορτάτα. Έχουμε την απαντοχή κάθε φορά που θα κρατάμε στα χέρια μας και θα ξεφυλλίζουμε ετούτο το φύλλο πως θα φτάνουμε με το νου μας απ' το Κανάλι στον Αη Θόδωρο, κι απ' το Σουλάκι στην Παναγιά και την Κολόνη και πως θα κάνουμε σουλάτσο όπου τραβάει η ψυχή μας. Εβάλαμε στο νου μας ένα τρελό όνειρο: να μην υπάρξει έστω και ένας Χορτιώτης, που θα σκεφτεί πως δεν τονε λογαριάσαμε, πως δεν του κάμαμε χώρο στο στρωσίδι, να μην υπάρξει κανένας που να πει:"Για τρα δα κατιφρόνιο για μένανε!". Όπως όμως ούλοι ξέρουμε, γι αυτό το "φανταστικό» ταξίδι, πρέπει να φκιάσουμε το στρωσίδι με τρόπο που να μην ξεφτίζει. Για να γένει όμως γερό κι όμορφο θέλει ούλοι ν' αϊτάρουμε[4] και να μη ρεβαρδάρουμε[5], αφήνοντας δυο τρία άτομα να στήσουνε έναν κουτσαργαλειό και να φκιάσουνε μια κουρελαρία στο χάλι της το μαύρο. Έτσι μετά χαράς θα δεχτούμε τη βοήθεια απ' τον κάθε συγχωριανό, μ' όποιον τρόπο θέλει και μπορεί, εφαρμόζοντας τη βασική εντολή των προγόνων μας "Θέλεις θέριζε και δένε, θέλεις δένε και κουβάλα". Μια παλιά φωτογραφία, ένα προικοσύμφωνο, ένα σκίτσο, μια καλή ιδέα, ακόμα και μια πατσόλα[6] χορτιώτικη είναι υλικό πολύτιμο, για να γένει το στρωσίδι πραγματικά μαγικό. Χτυπάμε, λοιπόν, την καμπάνα τ'ς Αη Κατερίνης, που ακούγεται στα πέρατα του κόσμου (αλλά μοναχά από Χορτιώτες), και διαλαλούμε:

«Ακούστε, ορέ, συγχωριανοί! Με εντολή των προγόνων να πέστε ούλοι με τα μούτρα σαν τα λιγκόνια[7], για να φκιάστε το μαγικό στρωσίδι – φλάδα που θα γράφει στη μόστρα "Τα Χορτάτα" και να μην αλλαξομουσουδιάζετε ακούγοντας το ρήμα "αϊτέρνω" ούτε να καταδέχεστε να σας βγάνουνε με το γράβαλο[8] ό,τι έχετε να δώσετε. Κι αν κάποιοι θέλετε μαύλισμα[9] και παρακάλια, σκεφτείτε ότι δεν ταιριάζουνε ούτε αυτά ούτε και τα "δεν αδειάζω", "δε μου κουτάει[10]" στη χορτιώτικη παράδοση και το χορτιώτικο ήθος. Το διασίδι θα κρατάει τρεις μήνες, δηλαδή κάθε τρεις μήνες θα φκιάνουμε κι από να τέτοιο στρωσίδι και θα το στέλνουμε στους ανά τον κόσμο συγχωριανούς. Χρειάζονται όμως και κάποιοι εθελοντές – ανταποκριτές, για να ξυπνάνε εκειούς που πλαένουνε ή όσους έχουνε αλλού το νου τους. Τα σημεία διανομής, όπου ζητείται επειγόντως εθελοντής αντιπρόσωπος διαθέτων e-mail, με βάση το σχέδιο με κωδικό "Υπέρβαση Κομμένης Στράτας", για να κοκιάρουμε[11] το στόχο μας, θα είναι: Πάτρα, Θεσσαλονίκη, Γερμανία, Νότιος Αμερική - Αργεντινή, ΗΠΑ, Καναδάς, Αυστραλία. Ο κάθε συγχωριανός παρακαλείται να επαναλάβει το μήνυμα σε όσους χωριανούς είναι "βαρύκοοι" και έχει επαφή μαζί τους, χρησιμοποιώντας το γνωστό χωνί».

Ούλη, λοιπόν, αυτήνη η φασαρία και το λαχομανητό αξίζουνε τον κόπο, για να μας ταξιδέψουνε στο χτες, στη χορτιώτικη κουλτούρα και τρόπο ζωής και να μας φτάσουνε απ' τις "αλογομάντρες" στη σύγχρονη εποχή. Έχουμε ετούτο το χρέος, να φέρουμε κοντά, έστω και παδείροντας[12], ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΧΟΡΤΙΩΤΕΣ.

Μ' αυτό το πνεύμα, αγαπητέ συγχωριανέ,

Μην ξεχαστείς και μη μεθάς με νόθες απολαύσεις
και τα Χορτάτα απαρνηθείς κι αλλότρια προτάξεις.

Σύμπνοια, αγάπη και στοργή, αυτά τα όπλα μόνο
νικούν τα μαύρα σύγνεφα, το άγχος και τον πόνο.

Αν δεν αισθάνεσαι καλά, μίλα στο χωριανό σου,
αυτόν πάντα να θεωρείς σαν τον ψυχίατρό σου.

Τον ίδιο αγέρα ανάπνευσες, την ίδια γη πατούσες
το ίδιο κρέπ σχημάτιζαν απκάτου οι πατούσες.

Στην πέτρα ζυμωθήκαμε, μας λείπουνε οι κάμποι,
μα σαν τον ήλιο του χωριού ήλιος αλλού δεν λάμπει.

Για τη Σύνταξη: Έκτορας Γ. Χόρτης

———

Τα Χορτάτα
Τριμηνιαία περιοδική έκδοση
Ιδιοκτήτης: Σύλλογος των Απανταχού Χορτιωτών Λευκάδας, *τηλ. 6974415725, e-mail: arpiros@otenet.gr*
Υπεύθυνος έκδοσης - ύλης: Έκτορας Γ. Χόρτης *Επικοινωνία: τηλ. 210-9844200, 6944416206, e-mail: hecchortis@gmail.com*
Συντακτική Επιτροπή: Άγγελος Γ. Χόρτης, Θωμάς Ε. Χόρτης, Σταθούλα (Λούλα) Σακελλαρίου – Αυλωνίτη, Έκτορας Γ. Χόρτης.
Για το περιεχόμενο των ενυπόγραφων κειμένων ευθύνονται οι συγγραφείς τους.
ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ

[1] απίδρομο = φόρα
[2] «μεγάλο χωριό» = η Αθήνα
[3] λάζω = νομίζω
[4] αϊτέρνω = βοηθώ
[5] ρεβαρδάρω = διστάζω
[6] πατσόλα = καλαμπούρι, αστείο, ευφυολόγημα
[7] λιγκόνια= μικρά κοκκινωπά μυρμήγκια που κινούνται σε σμήνη
[8] γράβαλο = σιδερένιο σύνεργο για να βγάζουν τις στάχτες και να καθαρίζουν τις (εσωτερικές) πλάκες του φούρνου.
[9] μαύλισμα = πρόσκληση (με τρόπο)
[10] δε μου κουτάει = δεν τολμώ
[11] κοκιέρνω = πετυχαίνω
[12] παδείρω= ταλαιπωρούμαι

ΜΝΗΜΕΣ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΟΥ

του Άγγελου Γ. Χόρτη

Το χωριό στη μνήμη μου, όπως και στη μνήμη των περισσότερων, είναι συνδεδεμένο με το καλοκαίρι, τόσο μάλιστα που όπου κι αν βρίσκομαι την εποχή αυτή "νιώθω" έντονη τη μυρωδιά του θερισμένου σιταριού, "βλέπω" τις θημωνιές στ' αλώνια, "ανεβαίνω" κάτω από τον καυτό ήλιο στη σβάρνα και οδηγώ τα ιδρωμένα από το λιοπύρι και τον κάματο άλογα στο αλώνισμα.

Όπως και οι άλλοι συνομήλικοί μου, βοηθούσαμε, ο καθένας με τον τρόπο του, στις διάφορες εργασίες της εποχής. Η συμμετοχή μας αυτή μας οδηγούσε στη γνωριμία του χώρου και στη βαθύτερη επαφή μας με το τοπίο. Από τα χωράφια και τα αμπέλια των μικρών οροπεδίων που διαμορφώνονταν ανάμεσα στους ορεινούς όγκους (Φτελιά, Μακρύκαμπος, Τραχωλαρές, Βάτοι, Γούρνες κ.ά.) κατεβαίναμε στα κτήματα που ήταν σκαρφαλωμένα, "κρεμασμένα" θα έλεγε κανείς, στις πλαγιές των βουνών. Επρόκειτο για μικρές επίπεδες επιφάνειες, αμφιθεατρικές, τα "σκαλιά", που χωρίζονταν μεταξύ τους με ξερολιθιές και μαρτυρούσαν τον τεράστιο μόχθο των ανθρώπων που τα είχαν δημιουργήσει, χωρίς τα τεχνολογικά μέσα της εποχής μας, παρά μόνο με τα ροζιασμένα χέρια και τον ιδρώτα τους. Αυτό που σήμερα μας φαίνεται γραφικό κρύβει πίσω του την ψυχή και τον αγώνα των ανθρώπων που ήθελαν να δημιουργήσουν και να προκόψουν στη φτωχή και πετρώδη γη που γεννήθηκαν. Όλοι αυτοί ήταν οι γονείς μας και οι παππούδες μας, οι δικοί μας άνθρωποι, που πάλευαν με σύντροφο τη φτώχεια αλλά και την ελπίδα για μια καλύτερη ζωή, όχι τόσο για τους ίδιους αλλά για τα παιδιά τους. Ήταν οι γενιές της ανιδιοτελούς προσφοράς. Ας είναι οι γραμμές αυτές ένα προσκλητήριο μνήμης για όλους … Ύστερα ήταν τα κτήματα κάτω απ' το χωριό, που κι αυτά αποτελούνταν από σκαλιά, μα με περισσότερο χώμα. Τα κτήματα αυτά "ροβολούσαν" μέχρι το φαράγγι της Κολόνης, που έδινε την αίσθηση ότι κάποιος μυθικός γίγαντας με ένα τρομακτικό χτύπημα το δημιούργησε, για να τα χωρίσει απ' το απέναντι βουνό του Κωμηλιού, το οποίο υψώνεται κάθετο πάνω από τη θάλασσα του Ιονίου. Στην περιοχή κάτω απ' το χωριό βρισκόταν και η πηγή της Παναγιάς, από την οποία, εκτός των άλλων, αρδεύονταν οι λαχανόκηποι, που κάλυπταν με την εποχιακή τους παραγωγή μεγάλο μέρος των διατροφικών αναγκών του χωριού, ώστε αυτό να θεωρείται προνομιούχο σε σύγκριση με άλλα χωριά που δεν διέθεταν σε αφθονία το πολύτιμο αγαθό του νερού.

Όλους αυτούς τους τόπους που ήταν ζυμωμένοι με τον ιδρώτα των παλαιότερων εμείς τα παιδιά τούς περπατούσαμε το καλοκαίρι και γινόμαστε ένα μαζί τους, ιδιαίτερα εκεί που είχαμε κτήματα. Τους θεωρούσαμε τόσο οικείους, κάτι σαν προέκταση του σπιτιού μας, τόσο αγαπημένους, σαν να ήταν όντα έμψυχα. Το "Πάμε στη Ράχη ή στις Απιδιές" ήταν σαν να λέγαμε "Πάμε στο σπίτι μας". Οι τόποι του χωριού μας είναι ο ίδιος μας ο εαυτός, γιατί είναι οι μνήμες μας, γιατί μας συνδέουν με τα αγαπημένα μας πρόσωπα που χάθηκαν για πάντα απ' τη ζωή μας και μας τα θυμίζουν κάθε στιγμή που βρισκόμαστε εκεί.

Όμως τα μέρη των παιδικών και εφηβικών μας χρόνων έχουν σήμερα αλλάξει. Το όλο τοπίο που έσφυζε από ζωή φαίνεται έρημο. Τα χωράφια μένουν ακαλλιέργητα και έχουν σε μεγάλο βαθμό εγκαταλειφθεί. Τα αμπέλια, που έδιναν ένα ιδιαίτερο χρώμα στο τοπίο, έχουν ξαμπελωθεί. Πολλοί αγροτικοί δρόμοι είναι πλέον κλεισμένοι από τους θάμνους και τα βάτα. Οι φωνές των παιδιών και των ανθρώπων που επέστρεφαν με τη δύση του ήλιου από τον κάματο της μέρας βουβάθηκαν. Λίγοι πια έχουν απομείνει που ζουν στο χωριό. Οι περισσότεροι που το επισκεπτόμαστε το καλοκαίρι έχουμε υιοθετήσει το καταναλωτικό μοντέλο ζωής. Το αυτοκίνητο, η καλοπέραση, η άνεση είναι οι προτεραιότητές μας. Ωστόσο, στα πιο μυστικά βάθη της ψυχής μας παραμένουν οι μνήμες από το παρελθόν, οι βασανισμένες από το μόχθο μορφές των γονιών και των παππούδων μας, οι ήχοι και τα χρώματα μιας άλλης εποχής. Αυτή πιστεύω είναι η αληθινή μας ζωή, που δεν μπορεί να σβηστεί όσος χρόνος κι αν περάσει, όσες αλλαγές κι αν γίνουν. Σ' αυτήν θα γυρνάμε τις στιγμές που μένουμε μόνοι με τον εαυτό μας, όπως ο οδοιπόρος στην πηγή, όπως ο ξενιτεμένος στο χώμα που τον γέννησε…

ΘΥΜΑΜΑΙ …

της Λούλας Σακελλαρίου - Αυλωνίτη

Έρχονται στιγμές που η σκέψη μου, διαγράφοντας με το δικό της μολύβι όλη την υπόλοιπη ζωή μου, επιμένει και μένει σε μια χρονική περίοδο - πάει πολύς καιρός από τότε - κάπου στη δεκαετία του '50. Τότε που παιδί ζούσα στο όμορφο (με τα συν και τα πλην) χωριουδάκι μας. Τότε που το χωριό ήταν γεμάτο από κόσμο, που οι εκκλησίες μας ήταν κατάμεστες από χωριανούς, που στο σχολείο η αίθουσα είχε 50-55 παιδιά, που τα σπίτια τα φώτιζαν λυχναράκια και λάμπες πετρελαίου. Τότε που πολλοί νέοι και νέες στόλιζαν με το πέρασμά τους το χωριό και τα πολλά πανηγύρια που γίνονταν, ώσπου ήρθε η σκληρή μετανάστευση. Το χωριό άδειασε από νέους. Οι άνθρωποι, λιγοστοί πια, περίμεναν τον ταχυδρόμο με ανυπομονησία. Τι πίκρα!...

Φέρνω στο νου μου πρόσωπα και πράγματα, όλα με πολλή νοσταλγία και συγκίνηση. Θυμάμαι ανθρώπους αγαπημένους που έφυγαν, το υψηλό τους ήθος και το απέραντο και θαυμάσιο πνεύμα φιλοξενίας που τους διέκρινε! Δεν ξεχνώ και τις ιστορίες που μας έλεγαν από τα χωριά τους οι γυρολόγοι και οι καραγκούνες, όταν τους φιλοξενούσαμε κάποια βράδια στο σπίτι. Μαζευόμαστε γύρω απ' το τζάκι

(τη "γωνιά") με το φως της λάμπας ή έστω του λυχναριού και περιμέναμε ν' αρχίσουν. Εμείς τα παιδιά ακούγαμε με ανοιχτό το στόμα και παρακαλούσαμε να ξανάρθουν. Θυμάμαι πως οι γονείς μου με έστελναν με μια κανάτα κρασί, για να φιλέψω τους ξένους περαστικούς που σταματούσαν να δροσιστούν, να ξαποστάσουν και να κολατσίσουν στα πλατάνια της Κρούσταλης και να ρωτήσω αν χρειαζόταν κάτι άλλο. Τέτοιοι ήταν όλοι οι άνθρωποι του χωριού μας τότε …

Στ' αυτιά μου αντηχεί ακόμα ο υπέροχος και δυνατός ήχος της καμπάνας του Αη Γιάννη, που ο αγέρωχος παπα Γιώργης χτυπούσε με τόση δεξιοτεχνία και 'μεις σαν μελισσούλες τρέχαμε και γεμίζαμε την εκκλησιά. Οι όμορφες στιγμές του κατηχητικού πόσο δεν μας ωφέλησαν, πόσα χρήσιμα πράγματα και πόσες συμβουλές δεν ακούγαμε από τα χείλη του παπά μας, συμβουλές που ακόμα μας συνοδεύουν. Και 'μεις με τη σειρά μας έπρεπε να του αναφέρουμε τις «καλές πράξεις» που κάναμε στη διάρκεια της εβδομάδας.

Πώς να ξεχάσω και το ολοκαίνουργιο τότε σχολείο μας, που είχαμε την τύχη πρώτοι εμείς, τα παιδιά της ηλικίας μου, να διδαχθούμε απ' τους καλούς μας δασκάλους, τον κ. Κουντουρά και τον κ. Χαλικιά, τους οποίους πάντα θυμάμαι με σεβασμό και ευγνωμοσύνη. Θυμάμαι, φυσικά, και όλα τα παιδιά του σχολείου μας, με τα οποία σφυρηλατήθηκαν ακατάλυτοι δεσμοί φιλίας μέσα σ' αυτό, καθώς και τα υπέροχα σκετς που παίζαμε στις εθνικές γιορτές.

Βέβαια, η ζωή ήταν πολύ δυσκολότερη απ' ό,τι σήμερα, αλλά στα χείλη όλων των ανθρώπων του χωριού μας μπορούσαμε εμείς σαν παιδιά να δούμε, εκτός από τον αγώνα τους για την καθημερινότητα και πολύ γέλιο, κέφι, τραγούδι και καλοσύνη. Ωστόσο, η εξέλιξη της ζωής και οι ανέσεις, που με τόση αφθονία μάς κατακλύζουν στις μέρες μας, δεν γεμίζουν όμορφα την ψυχή μας, κυρίως των νέων, όπως σ' εμάς τότε. Φαίνεται πως κάτι δυνατό και πολύ ουσιώδες αποτελεί είδος "εν ανεπαρκεία" στην εποχή μας. ΔΥΣΤΥΧΩΣ…

ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

- **Εν εκκλησίαις ευλογείτε τον Θεόν**

Ο ναός του Αγίου Μηνά, στη θέση παλαιότερου ναού, χτίστηκε το 2002, με τη συμβολή των συγχωριανών, μετά από πρωτοβουλία της Μαρίας Χόρτη, το γένος Παναγιώτη Μεσσήνη. Τώρα το "υπέρ ευφορίας των καρπών της γης και καιρών ειρηνικών" συνήθως δεν ακούεται στον Αη Γιάννη αλλά στον Αη Μνα. Ένα μεγάλο «μπράβο» στη Μαρία και σε όλους τους χωριανούς. Απέναντι απ' το ναό το 'κόνισμα του 'Αη Μνα'.

Ο ναός των Αγίων Θεοδώρων και του Αγίου Παντελεήμονος, παρεκκλήσιο στη συνοικία «Άγιοι Θεόδωροι», στη θέση παλαιότερου ιερού ναού στη μνήμη Αγίου Θεοδώρου του Τήρωνος [Ο Άγιος Θεόδωρος γιορτάζει το Σάββατο, Α΄ εβδομάδα των Νηστειών –ο Αγ. Παντελεήμων στις 27 Ιουλίου]. Χτίστηκε με έξοδα του Άγγελου Θ. Βουκελάτου, τον οποίο και συγχαίρουμε θερμά.

ΟΙΚΙΣΜΟΣ ΧΟΡΤΑΤΩΝ: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 1760- 1836

του Άγγελου Γ. Χόρτη

Σημαντικές δημογραφικές πληροφορίες για το νησί και, κατά συνέπεια, και για τον οικισμό των Χορτάτων, που εντάσσεται στην ευρύτερη οικιστική μονάδα του Διαμιλιανίου*, αντλούμε από δύο βενετικές απογραφές του 1760 η πρώτη και του 1788 η δεύτερη, καθώς και από μια τρίτη απογραφή του 1824 (επί Αγγλοκρατίας). Από τις απογραφές αυτές και από στοιχεία του 1836 μπορεί να συναχθούν ενδιαφέροντα στοιχεία για την κίνηση του πληθυσμού σε ορίζοντα 76 ετών και να γίνουν συγκρίσεις με μεταγενέστερα δημογραφικά στοιχεία.

Σύμφωνα με την απογραφή του 1760, που διενήργησε ο βενετός Γενικός Προβλεπτής θαλάσσης Franzesco Grimani, το σύνολο των οικισμών του Διαμιλιανίου ανερχόταν σε 506 κατοίκους συνολικά. Η κατανομή του πληθυσμού αυτού κατά φύλο και ηλικία παρουσιάζει την εξής εικόνα:

Άνδρες		Γυναίκες		Παρατηρήσεις
Μέχρι 16 ετών	108	Κορίτσια	102	Οι γυναίκες δεν διαχωρίζονται ηλικιακά
Μέχρι 60 ετών	101	Γυναίκες	115	
Άνω των 60	21			
Σύνολο ανδρών	***289*** (μεταξύ αυτών 9 κληρικοί και μοναχοί)	***Σύνολο γυναικών***	***217***	
Γενικό σύνολο	**506**			

Στην απογραφή περιλαμβάνονται και κατηγορίες ατόμων με ειδικά καθήκοντα, προφανώς εξαρτώμενες απ' τη βενετική διοίκηση. Έτσι, καταγράφονται 24 άτομα με καθήκοντα φρουρών της υπαίθρου (cenide), 25 με καθήκοντα φύλαξης των δασών και φυτειών (Custodi di bosco) και ακόμα 57 που χαρακτηρίζονται angarici, δηλαδή άτομα για εκτέλεση αγγαρειών της διοίκησης, χωρίς όμως οι αγγαρείες αυτές να καταγράφονται. Πιθανόν επρόκειτο για υλοτομία, δηλαδή για κοπή ξύλων που θα χρησίμευαν για ναυπήγηση πλοίων και για τη μεταφορά τους. Σημαντικό στοιχείο της απογραφής είναι η καταγραφή 18 οικογενειών οι οποίες ανήκαν στην cittadinanza, δηλ. στην εύπορη τάξη, τα μέλη της οποίας μπορούσαν να συμμετέχουν σε αντιπροσωπευτικά σώματα του νησιού για αντιμετώπιση τοπικών ζητημάτων. Για να ενταχθεί κανείς στην cittadinanza έπρεπε να καταβάλει ένα ποσό στο δημόσιο ταμείο. Οι cittadini ήταν, λοιπόν, εύποροι κάτοικοι του οικισμού. Καταγράφονται ακόμα και 12 οικογένειες ξένων, απόδειξη της κινητικότητας του πληθυσμού αλλά και της «χωρητικότητας», δηλαδή της δυνατότητας να εντάξει η οικιστική μονάδα του Διαμιλιανίου στις οικονομικές δραστηριότητες και μη γηγενείς. Ωστόσο στην απογραφή δεν κατανέμεται ο πληθυσμός στους επιμέρους οικισμούς και συνεπώς δεν γνωρίζουμε τον πληθυσμό των Χορτάτων.

Παρά το γεγονός αυτό όμως μπορούμε έμμεσα να καλύψουμε το κενό και να καταλήξουμε σε αξιόπιστα συμπεράσματα, χρησιμοποιώντας την απογραφή του 1824, στην οποία ο πληθυσμός του Διαμιλιανίου κατανέμεται στους επιμέρους οικισμούς. Έτσι σε σύνολο πληθυσμού 575 ατόμων τα 164 από αυτά, δηλαδή ποσοστό 31% κατοικούν στον οικισμό Χορτάτων (μη συμπεριλαμβανομένων των Αγίων Θεοδώρων). Υποθέτοντας, όπως είναι εύλογο, ότι κάτι ανάλογο θα συνέβαινε και το 1760, δεδομένου ότι δεν μαρτυρούνται σημαντικές ανατροπές, και κάνοντας τη σχετική αναγωγή, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ο πληθυσμός των Χορτάτων το 1760 ήταν περίπου 159 άτομα που κατοικούσαν σε 38 σπίτια. Συνεπώς το μέσο μέγεθος κάθε νοικοκυριού ήταν περίπου 4,4 άτομα. Η κατανομή κατά φύλο και ηλικία του πληθυσμού αυτού ήταν η ακόλουθη:

Άνδρες		Γυναίκες		Παρατηρήσεις
Μέχρι 16 ετών	31	Μέχρι 16 ετών	27	
Μέχρι 60 ετών	39	Μέχρι 60 ετών	39	
Άνω των 60	15	Άνω των 60	15	
Σύνολο ανδρών	***98***	***Σύνολο γυναικών***	***81***	
Γενικό σύνολο	**159**			

Επανερχόμενοι στην απογραφή του 1788 διαπιστώνουμε ότι ο πληθυσμός του Διαμιλιανίου ήταν 476 άτομα, είχε δηλαδή σημειώσει κάμψη σε σύγκριση με το 1760. Κάνοντας και στην περίπτωση αυτή τη αναγωγή με βάση τα στοιχεία του 1824 συμπεραίνουμε ότι στα Χορτάτα το 1788 πρέπει να κατοικούσαν

περίπου 148 άτομα. Αν σε αυτά συμπεριλάβουμε και τον (συν)οικισμό των Αγίων Θεοδώρων, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι οι κάτοικοι ήταν μερικές δεκάδες περισσότεροι.

Τέλος, στα 1836 ο συνολικός πληθυσμός του Διαμιλιανίου ανερχόταν σε 655 άτομα και αναλογικά ο πληθυσμός των Χορτάτων περίπου σε 203 άτομα. Στο διάστημα, λοιπόν, από το 1760 ως το 1836, δηλαδή μέσα σε 76 χρόνια, ο πληθυσμός σημείωσε αύξηση κατά 27%, δείγμα της προοδευτικής ανάπτυξης του οικισμού.

Δημογραφικά στοιχεία στο διάστημα 1824-1835, σύμφωνα με το βιβλίο βαπτίσεων, γάμων και θανάτων του ιερού ναού Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου Χορτάτων (περιλαμβάνει και το συνοικισμό Αγίων Θεοδώρων):

Βαπτίσεις : 56

Γάμοι: 13

Θάνατοι: 35.

* Σημείωση: Οι οικισμοί που συνιστούσαν το Διαμιλιάνι περιελάμβαναν, εκτός των Χορτάτων, τους οικισμούς Αγίων Θεοδώρων, Αγίου Βασιλείου, Μανασίου, Νικολή και Ρουπακιά.

Πηγές: 1) Άγγελος Χόρτης, Συμβολή στην οικονομική ιστορία της Λευκάδας (1684- 1774), διδακτορική διατριβή, ανέκδοτη.

2) Σεβαστή Λάζαρη, Δημογραφικές πληροφορίες για τη Λευκάδα, στο Πρακτικά Δ΄ συνεδρίου Επτανησιακού πολιτισμού (Λευκάδα 8-12 Σεπτεμβρίου 1993), Αθήνα 1996, σσ. 212 -255.

3) Γενικά Αρχεία του Κράτους.

Έγγραφο της 23ης Δεκεμβρίου 1822, με θέμα την παράδοση βιβλίου και σφραγίδας της διοίκησης στον ιερέα του Ιερού Ναού Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου Νικηφόρο Χόρτη, με οδηγίες για την καταγραφή των βαπτίσεων, των γάμων και των θανάτων, συμπεριλαμβανομένου του μαχαλά Αγίων Θεοδώρων, από 1 Ιανουαρίου 1823.

Πηγή: Γενικά Αρχεία του Κράτους

Η ΣΕΛΙΔΑ ΤΗΣ ΧΟΡΤΙΩΤΙΣΣΑΣ

Η Χορτιώτισσα: Ένας ήλιος σκεπασμένος με κεφαλομάντηλο

του Έκτορα Γ. Χόρτη

Έπρεπε, λέει, να σηκωθεί με το λάλημα του κοκοτού, πριν καλά – καλά ξημερώσει, να κουβαλήσει νερό στο κεφάλι, να ζυμώσει, να ταΐσει τις κότες, να κάψει το φούρνο, να φροντίσει τα ζωντανά, να φκιάσει το σακούλι με το φαϊ για το χωράφι ή το αμπέλι (κι αν τύχαινε και κάποιος μουσαφίρης και δεν περίσσευε το μαγειρευτό φαϊ, η Χορτιώτισσα με διάφορες προφάσεις έτρωγε ξεροφάι –συνήθως ξεροσαρδέλες) και να τακτοποιήσει και τ' άλλα τα συγύρια (λαιμαργιές κ.λπ.), να αϊτάρει τους άντρες στο σκάλισμα, να μαζώξει τις ελιές, να δέσει το αμπέλι, να βοτανίσει, να θερίσει, να βοηθήσει στο αλώνισμα, να κουβαλήσει τ' άχερο, να ποτίσει, να τρυγήσει, να βάλει σκάφη, να παστρέψει το σπίτι, να φκιάσει τα ρούχα των παιδιών, να περιθάλψει τα γερόντια, να ξεκλέψει λίγο χρόνο για να φκιάσει τα προικιά στα κορίτσια της: σεντόνια, πάντες, βελέτζες, σαγιάσματα, κοντέσια, μεσάλια, καρπετομαντανίες, πετσέτες, ως και στρωσίδια και καβαλοσκούτια.

Μια πολύ μικρή όψη αυτής της τόσο πολύτιμης μα και τόσο υποτιμημένης προσφοράς έχει επίκεντρο την "ποδολόα". Η Χορτιώτισσα όταν έπρεπε να κουβαλήσει κάτι βαρύ (νερό για το σπίτι, ξύλα για τη φωτιά, φρύγανα για το φούρνο, άχερο κ.λπ.), αφού ξέζωνε την ποδιά, την έκανε "ποδολόα", την έστριβε δηλαδή και την έβαζε κουλουριαστή στο κεφάλι της, και κουβαλούσε τη βαρέλα ή την τσέτζερη με το νερό ή ένα θεόρατο δεμάτι ξύλα, που συνήθως το 'φερνε από πολύ μεγάλη απόσταση. Της Χορτιώτισσας, λοιπόν, της "κοβόντανε τα ήπατα" από τις τόσες και τόσο σκληρές δραστηριότητες. Ποτέ της όμως δεν εγόγγυζε. Αντίθετα, πολύ συχνά γινόντανε ο κυματοθραύστης στις δύσκολες καταστάσεις της οικογένειας και το απάνεμο λιμάνι για τα αδύναμα μέλη της. Ήταν, στ' αλήθεια, μια παρουσία που θέρμαινε τα παιδιά κι ας μην υπήρχε χρόνος για χάδια, κι ας μην υπήρχε χρόνος να τα πάρει στα γόνατά της και να τα νανουρίσει. Ένα κλεφτό γαλούρισμα μόνο, αλλά τι γαλούρισμα !… Ήταν, στ' αλήθεια, ένας ήλιος σκεπασμένος με κεφαλομάντηλο.

Στην Παναγιά η Χορτιώτισσα έπλενε χοντροσκούτια,
μπουγάδες, σπάργανα παιδιών, καθώς και παλιορούτια.
Μα κι οι νυφάδες στην πηγή πλένανε τα προικιά τους
Και ζαχαράτα μοίραζαν σ' όλους για τη χαρά τους

Σε πηγές δαφνοσκέπαστες
ήπια εγώ, και στη στέρνα
Άγγελος Σικελιανός,, Αλαφροϊσκιωτος, Ο Βαθύς Λόγος

● Για την επικοινωνία με τους ξενιτεμένους μας της αλλοδαπής

Η Σύνταξη της εφημερίδας παρακαλεί τους συγχωριανούς που έχουν συγγενείς στο Εξωτερικό να τους στείλουν το πρώτο της φύλλο και να τους πληροφορήσουν ότι στο εξής θα μπορούν να παίρνουν την εφημερίδα, καθώς και να γράφουν και να στέλνουν οποιοδήποτε υλικό (φωτογραφίες, εκδηλώσεις, επιτυχίες τους κ.λπ.) με e-mail ή με αντιπρόσωπο στο e-mail της εφημερίδας. Όσοι κωλύονται παρακαλούνται να στείλουν στη διεύθυνση έκδοσης της εφημερίδας ή στο e-mail της τις διευθύνσεις και, ενδεχομένως, τα e-mail των συγγενών τους. Η προσπάθειά μας είναι να φέρουμε κοντά όλους τους απανταχού Χορτιώτες, δημιουργώντας για το σκοπό αυτό ένα μητρώο Χορτιωτών και φωτογραφικό αρχείο προσβάσιμο από όλους, που μπορεί να εμπλουτίσει και τη βιβλιοθήκη του χωριού. Ευελπιστούμε ότι σε προσεχή τεύχη θα αφιερώσουμε πολλές σελίδες για τους Χορτιώτες της Αλλοδαπής, προσβλέποντας στη συνεργασία όλων.

● Κοινωνικά

Γεννήσεις: Το ζεύγος Γιάννη Αυλωνίτη του Ζώη απέκτησε αγοράκι το Φεβρουάριο του 2011. Το ίδιο και το ζεύγος Γεωργίου Χόρτη του Κωνσταντίνου στις 17 -6- 2011. Στους ευτυχείς γονείς και τους οικείους τους ευχόμαστε να τους ζήσουν.

Γάμοι: Ο Γεώργιος Χόρτης του Κωνσταντίνου νυμφεύθηκε στις 12 -3- 2011. Η κόρη της Γεωργίας Ξενικάκη, εγγονή του μακαρίτη του μπάρμπα Σπύρου του Χόρτη (Τσακαλή), παντρεύτηκε στις 12 -6-2011 στην Παναγίτσα Παλαιού Φαλήρου. Στα νιόφωτα ευχόμαστε να ζήσουν ευτυχισμένα.

Συγχαρητήρια: Ο Παναγιώτης Χόρτης του Κωνσταντίνου πήρε με άριστα το πτυχίο της Ιατρικής. Τα θερμά μας συγχαρητήρια και καλή σταδιοδρομία.

Θάνατοι: Ο Γιάννης Βράϊλας, μετά από πολύμηνο αγώνα, άφησε την τελευταία του πνοή στο κρεβάτι του πόνου στις 31-3-2011. Ο Πανταζής Χόρτης, γιος του μακαρίτη μπάρμπα Σπύρου του Τσακαλή, έχασε τη μάχη με το θάνατο στις 17 Μαΐου, μετά από πολύχρονη ασθένεια. Η Λούλα Χόρτη, σύζυγος του μακαρίτη του μπάρμπα Δήμου του Χόρτη, έχασε επίσης τη μάχη με το θάνατο στις 6 Ιουλίου. Τα ειλικρινή μας συλλυπητήρια στους οικείους τους.

ΠΟΙΚΙΛΑ

● Συγκρότηση του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου Χορτιωτών Λευκάδος σε σώμα

Στις 17/01/2010, ημέρα Κυριακή και ώρα 11 π.μ., συνήλθε σε συνεδρίαση στα γραφεία του Συλλόγου μετά την εκλογή του το νέο Διοικητικό Συμβούλιο κα, μετά από μυστική ψηφοφορία, συγκροτήθηκε σε σώμα ως εξής:

1. Χόρτης Θωμάς	*Για το αξίωμα του*	*Προέδρου*
2. Βουκελάτος Άγγελος	*»*	*Αντιπροέδρου*
3. Βουκελάτου Γεωργία	*»*	*Γεν. Γραμματέα*
4. Χόρτη Αγγελική	*»*	*Αν. Γεν. Γραμματέα*
5. Χόρτης Λάμπρος	*»*	*Ταμία*
6. Τζεφριός Ελευθέριος	*»*	*Μέλους*
7. Αχείμαστος Νικόλαος	*»*	*Μέλους*

Εμείς να τους συγχαρούμε, που 'βάνουνε πλάτη' σε βάρος άλλων υποχρεώσεών τους και να τους ευχηθούμε καλή επιτυχία στο δύσκολο και επίπονο έργο τους.

● Τα νέα της Ομοσπονδίας των Απανταχού Λευκαδίτικων Συλλόγων

Θα ήταν μεγάλη παράλειψη αν στην επανέκδοσή μας αυτή δεν γινόταν αναφορά και στην Ομοσπονδία μας [«ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΛΕΥΚΑΔΙΤΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ»], της οποίας ο Σύλλογός μας όχι μόνο είναι δραστήριο μέλος της, αλλά και πρωτοστάτησε στην ίδρυσή της και μάλιστα ως ένα από τα τρία ιδρυτικά μέλη της. Η ομοσπονδία εκδίδει ανελλιπώς για πέμπτη χρονιά σε τριμηνιαία έκδοση, το περιοδικό 'ΛΕΥΚΑΔΟΤΡΟΠΙΟ', του οποίου τον Αύγουστο κυκλοφορεί το 25^{ο} τεύχος.

Μέχρι σήμερα μέλη της ομοσπονδίας είναι οι παρακάτω Σύλλογοι: *Σύλλογος Λευκαδίων Αττικής «Η Αγία Μαύρα», Σύλλογος Λευκαδίων Πάτρας «Η Φανερωμένη», Σύλλογος Λευκαδίων Βόρειας Ελλάδας «Η Αγία Μαύρα», Σύλλογος Λευκαδίων Ηλιούπολης, Σύλλογος Δρυμωνιωτών Αθήνας, Σύλλογος Εγκλουβισάνων «Ο Προφήτης Ηλίας», Ένωση Αγιοπετριτών Αττικής, Σύλλογος Εξανθειτών Αθήνας, Σύλλογος Αλεξανδριτών Λευκάδας, Σύλλογος Καρσάνων, Σύλλογος Χορτιωτών, Σύλλογος Αϊγκιωτών, Σύλλογος Λευκαδίων φοιτητών, Σύλλογος Λευκαδίων Κέρκυρας, Σύλλογος 'Σαπφώ'.*

Το Δ. Σ. της Ομοσπονδίας*: Πρόεδρος: Θεοφύλακτος Ν. Λογοθέτης, Α΄Αντιπρόεδρος: Λεωνίδας Χ. Κοντογιώργης, Β΄ Αντιπρόεδρος: Ιωάννης Ν. Κατωπόδης, Γεν.Γραμματέας: Θωμάς Ε. Χόρτης, Αν. Γραμματέας: Γεώργιος Α. Βρεττός, Ταμίας: Θωμάς Χ.Λάζαρης, Αν Ταμίας: Ανδρέας Δ. Βλάχος, Έφορος Δημ. Σχέσεων: Ιωάννης Σ. Βλάχος, Μέλη:Σωκράτης Ι.Κακλαμάνης, Κων/νος Γ. Κοντογιώργης, Ευγένιος Α. Μανωλίτσης, Νικόλαος Α. Μαραγκός, Παναγιώτης Β. Πάλμος, Σωτήριος Χ. Ραυτόπουλος.*

● Χορτιώτικες αισθήσεις (*του Έκτορα Γ. Χόρτη*)

Γιομάτη λέξη τα Χορτάτα,
αισθήσεις σ΄ επιφυλακή,
δάφνη και θρούμπα μυρωδάτα,
γεύση από μούστο βαρτζαμί.

Προβάτων βέλασμα και ίσκιοι,
τοπία χάρμα οφθαλμών,
νερά τρεχούμενα και μίσχοι
βασιλικών μυρωδικών.

Όμορφος τόπος τα Χορτάτα,
με τη δική τους μουσική,
απόηχος απ΄ τα Βλαντάτα
στον Αη Θόδωρο αντηχεί.

Και πέρα στα Κολοπατάτα
μανάδες κράζουν τα παιδιά,
στο καφενείο λεν τσιτάτα,
στην Κρούσταλη πλένουν σκουτιά.

Στους Αη Πέντε τρέχει η βρύση,
ρομπόλια έρχονται και πάνε
και στον Αη Θόδωρο μεθύσι,
γαρδέλια είν΄ που κελαηδάνε.

Στο Χορτερό είναι μαζωμένοι
κάμποσοι γέροι του χωριού,
απ΄ τη ζωή λένε τι μένει,
κουβέντες του παλιού καιρού.

Πιο πέρα παίζουνε κονσόλοι
τριώδα και πεντόβολα,
«Πρώτος κογκώ», φωνάζουν όλοι,
μαζώνουνε τα σόμπολα.

Και οι κοπέλες μακριά τους
παίζουν κρυφτό με συστολή
επιτηρούνται απ΄ τη βαβά τους,
που παραστέκει βλοσυρή.

Αλλού ακούγεται «Σου, ξένη!»
και τιτιβίσματα πουλιών
και «πίλο –πίλο» αέρας φέρνει
μα και γαυγίσματα σκυλιών.

Ούλα αυτά κι άλλα καλούδια
έχει η χορτιώτικη ψυχή
κι από πολύ γλυκά τραγούδια
η Νεραϊδόλυμπα αντηχεί.

● **Αίνιγμα:** *Από ώριον αμπελάκι βγάνω δυο λογιών κρασάκι.*

● **Γλωσσοδέτης:** *Ανέβηκα στη τζιτζιριά, τη μιτζιριά, τη τζιτζιμιτζιχοτζιριά και έκοψα τα τζίτζιρα, τα μίτζιρα, τα τζιτζιμιτζιχότζιρα*

● Το πρώτο αυτοκίνητο των Χορτάτων και το πρώτο «ράλλυ»

Όπως προκύπτει από το αρχείο της Κοινότητας Χορτάτων (Πρακτικά Κοινότητας Χορτάτων, πρ. 27 του 1927), το πρώτο αυτοκίνητο που κυκλοφόρησε στο χωριό μας ανήκε από κοινού στον μπάρμπα Μπερεκλή το Χόρτη (Κολοπατή) και στον μπάρμπα Γιώργη το Χόρτη (Κολαρδή). Η σχετική καταγραφή έχει ως εξής:

Νομός Πρεβέζης, Επαρχία Λευκάδας, Κοινότης Χορτάτων - Μητρώο αυτοκινήτων. Ιδιοκτήτες: Περικλής Χόρτης του Κων-νου και Γεώργιος Χόρτης του Νικολάου. Αυτοκίνητο: Ελαφρό φορτηγό Ιντερνάσιοναλ.

Βέβαια, οι δρόμοι τότε δεν ήταν απόλυτα βατοί για αυτοκίνητα αλλά υπήρχαν και τα … ισιώματα των χωραφιών. Φημολογείται μάλιστα ότι ο μακαρίτης μπάρμπα Μπερεκλής - ο Σουμάχερ της εποχής -, συναγωνιζόμενος το μακαρίτη τον μπάρμπα Θοδωρή το Μαραγκό (Μήτση) απ' το Κομπλιό, που διέθετε επίσης ανάλογο όχημα, σε αγώνα ταχύτητας έκοψε δρόμο μέσα από τα χωράφια για να αναδειχθεί νικητής.

Ε. Γ. Χόρτης